

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO
MINISTRAS**

**ĮSAKYMAS
DĖL AUKŠTOJO MOKSLO SOCIALINĖS DIMENSIJOS 2023–2026 METŲ PLĖTROS
PRIORITETŲ PATVIRTINIMO**

2022 m. d. Nr.
Vilnius

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 81¹ straipsnio 1 dalį,
t v i r t i n u Aukštojo mokslo socialinės dimensijos 2023–2026 metų plėtros prioritetus
(pridedama).

Švietimo, mokslo ir sporto ministrė

Jurgita Šiugždinienė

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro

2022 m. d. įsakymu Nr.

AUKŠTOJO MOKSLO SOCIALINĖS DIMENSIJOS 2023–2027 METŲ PLĖTROS PRIORITETAI

1. Šio dokumento paskirtis – nustatyti prioritetus, kuriais vadovaujamosi įgyvendinant 2021–2030 metų švietimo plėtros programoje numatytus aukštojo mokslo prieinamumo plėtros prioritetus, siekiant didinti aukštojo mokslo įtrauktį, nepakankamai aukštajame moksle reprezentuojamų asmenų grupių galimybes pradėti studijas, jas baigti ir pasinaudoti įgytomis kompetencijomis.

2. Šiame dokumente vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme apibrėžtas sąvokas.

3. Šis dokumentas atitinka mokslo ir studijų principus, nustatytus Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme. Jie atspindi 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, ir Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos patvirtinimo“, įtvirtintus siekius.

4. Šis dokumentas atitinka Europos aukštojo mokslo erdvėje suformuotą socialinės dimensijos sampratą, kuri buvo išplėtotą Ministrų komunikatuose (2001 m. Prahos, 2003 m. Berlyno, 2007 m. Londono, 2012 m. Bukarešto, 2015 m. Jerevano, 2018 m. Paryžiaus, 2020 m. Romos) ir 2020 m. Romos komunikato priede „Aukštojo mokslo socialinės dimensijos sustiprinimo principai ir gairės“. Dokumentas rengtas vadovaujantis rekomendacijomis, suformuotomis 2015 m. Europos aukštojo mokslo erdvės strategijoje „Įtrauktis didinimas siekiant teisingumo ir augimo“.

5. Šis dokumentas parengtas atsižvelgiant į užsienio šalių patirtį ir nacionalinių bei tarptautinių tyrimų bei projektų išvadas ir rekomendacijas. Remtasi Airijos, Austrijos, Kroatijos ir Škotijos nacionalinių prioritetų socialinės dimensijos plėtrai pavyzdžiais, tarptautinio projekto EUROSTUDENT tyrimo duomenimis, nacionalinių registrų ir informacinių sistemų duomenimis, tyrimais, kuriuos vykdė Lietuvos studentų sąjunga, Vilniaus universiteto studentų atstovybė, Neįgaliųjų reikalų departamentas, Vyriausybės strateginės analizės centras. Taip pat remiamasi tarptautiniuose projektuose („HE2STU“, „PL4SD“, „IDEAS“) suformuluotomis rekomendacijomis.

6. Lietuvos aukštojo socialinės dimensijos plėtros prioritetai yra parengti atsižvelgiant į principus, suformuluotus Europos aukštojo mokslo erdvės Ministrų susitikime, vykusiame 2020 m. Romoje, patvirtintame dokumente „Aukštojo mokslo socialinės dimensijos sustiprinimo principai ir gairės“:

6.1. socialinė dimensija turėtų būti integruota į nacionalines, institucines, Europos Sąjungos ir Europos aukštojo mokslo erdvės lygmeniu rengiamas strategijas;

6.2. teisės aktai ir politiniai dokumentai turėtų leisti aukštojo mokslo institucijoms kurti savo strategijas ir sudaryti joms sąlygas realizuoti savo viešąją atsakomybę, didinant nepakankamai reprezentuojamų asmenų grupių galimybes įstoti į aukštąją mokyklą, sėkmingai dalyvauti studijų procese ir baigti studijas;

6.3. visos švietimo sistemos įtrauktis turėtų būti gerinama kuriant nuoseklią politiką nuo ankstyvojo ugdymo, per bendrąjį ugdymą iki aukštojo mokslo ir mokymosi visą gyvenimą;

6.4. patikimi duomenys yra būtina prielaida įrodymais grįstai aukštojo mokslo socialinės dimensijos politikos plėtrai;

6.5. valdžios institucijos turėtų formuoti politiką, kuri užtikrintų veiksmingą potencialių ir jau įstojusių studentų konsultavimą ir orientavimą, siekiant išplėsti jų galimybes stojant, studijuojant ir baigiant aukštojo mokslo studijas;

6.6. valdžios institucijos pagal joms suteiktas valstybės biudžeto galimybes turėtų suteikti mokslo ir studijų institucijoms pakankamą ir tvarų finansavimą bei finansinę autonomiją, kad jos galėtų sukurti tinkamas sistemas, leidžiančias prisidėti prie teisingumo ir įtraukties aukštajame moksle;

6.7. viešojo administravimo institucijos turėtų padėti mokslo ir studijų institucijoms stiprinti savo gebėjimus reaguoti į įvairesnius studentų ir personalo poreikius ir kurti įtraukią mokymosi aplinką bei įtraukią institucinę kultūrą;

6.8. aukštojo mokslo tarptautinio judumo programos turėtų būti struktūrizuotos ir įgyvendinamos taip, kad būtų skatinama įvairovė, teisingumas ir įtrauktis, ir ypač turėtų būti skatinamas pažeidžiamų ar nepalankioje socialinėje padėtyje esančių studentų ir aukštųjų mokyklų darbuotojų dalyvavimas;

6.9. mokslo ir studijų institucijos, vykdydamos savo trečiąją misiją, įtraukia bendruomenę į savo veiklas, skatindamos įvairovę, teisingumą ir įtrauktį. Bendruomenės įsitraukimas turėtų būti bendradarbiavimo su suinteresuotomis institucijomis procesas, imantis abipusiai naudingų veiklų, skatinančių patenkinti įvairius visuomenės poreikius, įskaitant pažeidžiamų, nepalankioje padėtyje esančių ir nepakankamai atstovaujamų grupių poreikius, kartu praturtinant mokymo, mokslinių tyrimų ir kitas pagrindines institucijų veiklas;

6.10. valdžios institucijos turėtų įsitraukti į politinį dialogą su mokslo ir studijų institucijomis ir kitomis suinteresuotomis organizacijomis apie tai, kaip šie principai, dėl kurių susitarė Europos ministrai, gali būti įgyvendinami nacionaliniu ir instituciniu lygmeniu.

7. Prioritetinės asmenų grupės, kurios yra laikomos nepakankamai reprezentuojamomis aukštajame moksle:

7.1. žemo socialinio-ekonominio statuso asmenys. Ši asmenų grupė susiduria su finansiniais, akademiniais ir su požiūriu bei informacijos prieinamumu susijusiais barjeriais, kurių visuma lemia mažesnę tikimybę pasirinkti studijuoti bei galimybes sėkmingai baigti studijas. 2020 m. Vyriausybės strateginės analizės centro atliktas tyrimas parodė, kad žemiausio socialinio-ekonominio statuso mokinių, palyginti su aukščiausio socialinio-ekonominio statuso mokiniais, tikimybė studijuoti aukštojo mokykloje buvo mažesnė 51 procentiniu punktu;

7.2. asmenys, turintys individualių poreikių, kylančių dėl negalios. Ši asmenų grupė susiduria su iššūkiais, siejamais su studijų aplinkos bei proceso pritaikymo jų poreikiams. Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis studentų, turinčių negalią, 2015–2020 m. sumažėjo nuo 1006 iki 549. Toks pokytis iš dalies yra nulemtas bendro studentų skaičiaus mažėjimo, bet net ir įvertinus šią tendenciją galima teigti, jog aukštojo mokslo siekiančių asmenų, turinčių individualių poreikių, kylančių dėl negalios, mažėja;

7.3. vyresnio amžiaus stojantieji. Šio dokumento kontekste ši grupė yra suprantama kaip asmenys, kurie siekia įgyti pirmąją aukštojo mokslo kvalifikaciją, persikvalifikuoti ar kelti kvalifikaciją ir kurie yra 30 metų arba vyresnio amžiaus. Ši asmenų grupė susiduria su iššūkiais, siejamais su studijų lankstumu, įvairesnių studijų pasiūlos formų stoka. Lietuvoje vyresnio amžiaus studentai (30 arba vyresni) sudaro tik 14 procentų visos studentų populiacijos (2020 m. EUROSTUDENT duomenys). Vidutinis Lietuvos studentų amžius yra 24,8 metai, tarptautinio projekto EUROSTUDENT tyrime dalyvaujančių valstybių studentų amžiaus vidurkis – 25,8 metai.

8. Šiame dokumente numatomi trys aukštojo mokslo socialinės dimensijos plėtros prioritetai, kurie yra detalizuojami veiksmiais, kuriais siekiama išpildyti prioritetų plėtrą:

8.1 integruoti socialinę dimensiją į struktūrinius aukštojo mokslo procesus. Šis prioritetas bus įgyvendinamas atliekant šiuos veiksmus:

8.1.1. aukštojo mokslo socialinės dimensijos rodiklių stebėsenos sistemos suformavimas. Pasitelkiant nacionalines duomenų bazines ir vykdomas nacionalinio ir tarptautinio lygmens tyrimus, bus suformuota sistema, leidžianti stebėti ir įvertinti aukštojo mokslo prieinamumo situaciją. Tokia

sistema leis įvertinti vykdomų pokyčių efektyvumą ir visapusiškai vertinti aukštojo mokslo prieinamumo tendencijas;

8.1.2. aukštojo mokslo socialinės dimensijos integracija į mokslo ir studijų institucijų finansavimo modelį. Nuo 2024 m. pradėsiantis veikti mokslo ir studijų institucijų finansavimo už studijų veiklos pasiekimus modelis. Studijų prieinamumas yra viena iš vertinamų sričių, kurios vertinimą numatoma plėsti pasitelkiant platesnį rodiklių spektrą; tai leistų įvairiapusiškiau įvertinti mokslo ir studijų institucijų pastangas didinti studijų įtraukumą;

8.1.3. trumpųjų studijų vykdymo plėtra. Trumposios studijos Lietuvoje gali atlikti alternatyvaus kelio į aukštąjį mokslą funkciją, tačiau tam reikalinga išplėsti studijų kryptis, kuriose gali būti vykdomos šios studijos, pasirinkimą. Taip pat yra svarbu užtikrinti sklandų stojimo procesą į šias studijas bei perėjimą į aukštesnes studijų pakopas;

8.1.4. antrosios konkursinės eilės stojantiejiems į trumposios pakopos, pirmosios pakopos ir vientisąsias studijas realizavimas. 2024 m. įsigaliosiantys Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimai leis padidinti tikimybę asmenims, iš nepakankamai reprezentuojamų asmenų grupių, gauti valstybės finansavimą studijoms. Šiam pokyčiui įgyvendinti yra būtinas poįstatyminių teisės aktų įgyvendinimas ir efektyvi komunikacija su potencialiais studentais;

8.1.5. mikro kvalifikacijų sistemos suformavimas ir įgyvendinimas. Siekiant padidinti studijų pasiūlos įvairovę ir sustiprinti aukštojo mokslo sektoriaus vaidmenį kompetencijų tobulinimo bei persikvalifikavimo procesuose bus suformuotas nacionalinis požiūris į mikro kvalifikacijas ir parengtas teisinis jų reglamentavimas;

8.2. pagalbos aukštosioms mokykloms, įgyvendinančioms institucinę prieinamumo politiką, suteikimas. Šis prioritetas bus įgyvendinamas atliekant šiuos veiksmus:

8.2.1. fondo aukštųjų mokyklų socialinės dimensijos iniciatyvoms palaikyti suformavimas. Siekiant palaikyti aukštųjų mokyklų iniciatyvas, kuriomis yra siekiama padidinti aukštojo mokslo prieinamumą nepakankamai reprezentuojamoms asmenų grupėms, bus suformuota projektiniu modeliu veikianti paramos priemonė, kuri leis mokslo ir studijų institucijoms gauti valstybinį finansavimą studentų (iš nepakankamai reprezentuojamų asmenų grupių) pritraukimo, akademinės paramos stiprinimo ir kitokio pobūdžio iniciatyvoms;

8.2.2. sisteminė parama pritaikant studijų procesą studentams, turintiems individualiųjų poreikių, kylančių dėl negalios. Siekiant valstybinės paramos institucijoms efektyvumo, bus atnaujintas Valstybinio studijų fondo vykdomas *Aukštojo mokslo studijų prieinamumo* projektas;

8.2.3. išorinė metodologinės paramos sistema. Sieksime suformuoti modelį, kuris leis studentams, turintiems individualiųjų poreikių, kylančių dėl negalios, pateikti individualizuotas rekomendacijas dėl studijų proceso pritaikymo. Bus įvertintos galimybės šį modelį susieti su psichologinėmis pedagoginėmis tarnybomis;

8.3.4. paramos modelio bendrabučių renovacijai atnaujinimas. Siekiant didinti būsto prieinamumą studentams iš žemo socialinio-ekonominio statuso ir studentams, turintiems individualiųjų poreikių, kylančių dėl negalios, suformuosime naują paramos priemonę, skirtą bendrabučių atnaujinimo finansavimo, kuri sujungs lengvatinių paskolų ir subsidijų elementus;

8.3.5. prieinamumo koordinatorių tinklo suformavimas. Bus suformuota platforma diskusijoms dėl tolimesnės socialinės dimensijos priemonių plėtos, šių prioritetų įgyvendinimo stebėsenos ir įsitraukimo į tarptautinius projektus, siejamus su aukštojo mokslo prieinamumu. Į koordinatorių tinklą bus kviečiami įsitraukti aukštųjų mokyklų darbuotojai, kurių atsakomybės sritis yra aukštojo mokslo prieinamumas;

8.3.6. rekomendacijų institucinio lygmens socialinės dimensijos politikos formavimui parengimas. Pasitelkus užsienio šalyse veikiančių institucijų patirtį bus parengtos rekomendacijos, skirtos aukštosioms mokykloms, apžvelgiančios geriausias praktikas pritaikant studijų procesą nepakankamai reprezentuojamoms studentų grupėms;

8.3. paramos studentams modelio atnaujinimas. Šis prioritetas bus įgyvendinamas atliekant šiuos veiksmus:

8.3.1. priemonių, skirtų studentams, turintiems individualiųjų poreikių, kylančių dėl negalios, tobulinimas. Bus sujungtos skirtingos tiesioginės finansinės paramos šiai asmenų grupei priemonės, performuotas tiesioginės paramos mechanizmas, susiejant jį su realiomis studento patiriamomis studijų proceso išlaidomis;

8.3.2. studento patiriamos rizikos imant valstybės remiamą paskolą, sumažinimas. Bus sukurtos papildomos garantijos, kurios padidins studentų, pasinaudojusių paskola, finansinį saugumą po studijų baigimo. Bus peržiūrėtas paskolos gražinimo pradžios terminas, palengvintos sąlygos, leidžiančios atidėti paskolos gražinimą ir susietos su atleidimu nuo paskolos;

8.3.3. naujos paramos formos studentams, susiduriantiems su finansiniais sunkumais, suformavimas. Bus sukurtas naujas paramos mechanizmas, leidžiantis sumažinti studentų, kurie susiduria su finansiniais sunkumais, tačiau nėra socialinės pašalpos gavėjai, patiriamą finansinę naštą. Ši priemonė bus suderinta su paskolų modeliu;

8.3.4. informacinės medžiagos kokybės, prieinamumo ir sklaidos stiprinimas. Bus suformuota platforma, kurioje bus talpinama ir nuolatos atnaujinama kokybiška, universalus dizaino principus atitinkanti ir skaitytojui patogi informacija apie aukštojo mokslo sistemą, veikiančius paramos mechanizmus, studijų finansavimo modelį ir kitus asmenims, svarstantiems apie studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose, klausimus. Ši informacija bus teikiama ir karjeros konsultantams, dirbantiems mokyklose.
